

Kris för Tysklands liberaler

Sachsen-Anhalts landtagswahl i söndags var en katastrof för Tysklands liberala parti, FDP. De förlorade 10 av de 13 procent de lyckats skaffa sig 1990 i staden Halle. Därmed förlorar de sin representation i Sachsen-Anhalt. Det jämna resultatet mellan socialdemokraterna och kristdemokraterna talar för en stor koalition med FDP och kristdemokraterna.

Krisen i FDP har fördjupats under utrikesminister Klaus Kinkels ledning. Den förlorade representationen i Niedersachsen som inledde detta supervalår följdes av en förödmjukande förlust i EU-valet och katastrofresultat i nästan alla kommunalval.

Partiet skakas nu i sina grundvalar. Läget är särskilt allvarligt då FDP ligger nära femprocentspärren i opinionsmätningarna inför Bundestagalet. Det gör partiet även i de flesta kommuner, som också har femprocentspärrar. Liberalerna riskerar att förlora mer än hälften av sin totala politiska representation i Tyskland i år.

Dessutom befinner sig FDP:s partikassa i kris. Vid återföreningen 1990 fick partiet nära 100 000 nya medlemmar när de förra DDR-"liberalerna" tillkom. De nya medlemmarna och kollegerna hade kanske inte så mycket verkligt liberala åsikter, men de bidrog märkbart till partikassan. FDP var alltså relativt rikt vid valet 1990. Nu har man förlorat två tredjedelar av dessa medlemmar, och partikassan har krympt. Den fortsatta minskningen av medlemsantalet i väst har ytterligare försvagat partiet.

Tidigare år då FDP riskerat att åka ut ur Bundestag har räddningen varit det tyska valsystemet med sina två röster. Många som röstat på kristdemokraterna har stött FDP med sin andra röst. FDP har ofta räknats ut i opinionsundersökningarna och därefter fått bra valresultat. Men det mönstret kan ändras eftersom de östtyska, kristdemokratiska väljarna förmodligen kommer att vända FDP ryggen.

Det är främst i före detta DDR som FDP har fått häftig kritik. Inte minst det nu strukna uttalandet i valprogrammet att FDP är partiet "für Besserverdienende", alltså för höginkomsttagare, har väckt ont blod.

Liberalernas svaga stöd i öst kan alltså innebära att återföreningen var en kortvarig lycka som nu kan leda till att FDP står utanför Bundestag efter valet den 16 oktober.

UTLAND

Andreas
Altermann

Ansvaret måste till stor del läggas på partiordförande Klaus Kinkel. Hans tal om sin egen duktighet och att Tyskland ska ledas av eliter anses av många vara generande naivt och politiskt sett förödande. Själv verkar han ha fallit offer för sitt eget, omedvetna politikerförakt. I årtal var Kinkel tjänsteman åt den många gånger katotiske men mycket förslagne taktikern Genscher. Kinkel är den före detta tjänstemannen som visat sin duglighet och gjort kometkarriär i FDP. Han har i tidningsintervjuer varit helt övertygad om att väljarna ska belöna hans "topprestation" att vara både utrikesminister och partiledare.

Kinkels effektiva tjänstemannahandlande har haft sin största svaghet i att han uppfattat det som liberalernas främsta plikt att vara trogna koalitionsparternas Helmut Kohl och inte att ta strid för de särpräglade liberala ståndpunkterna. Till skillnad från Genscher, som balanserade mellan socialliberaler och marknadsliberaler, så tål Kinkel inga motsägelser, vilket troligen bidragit till att många socialliberaler lämnat FDP till förmån för de gröna.

Många, bland dem FDP:s presidentkandidat Hildegard Hamm-Brücher, menade redan vid presidentvalet i maj att FDP borde visa sin självständighet gentemot Helmut Kohl. Hon stödde före detta näringslivsministern Jürgen Möllemanns förslag att FDP skulle rösta på Johannes Rau när rösterna för henne själv inte räckte till. Kinkel tvingade igenom sin koalitions-trogna linje mot oppositionen.

Helmut Kohl hävdade att det vore katastrofalt för FDP att inte stödja kristdemokraterna i presidentvalet. Han ansåg att FDP då skulle bestraffas av väljarna.

Men den värsta förlusten för FDP har varit förlusten av självständighet, åtminstone i väljarnas ögon. Det tyder de enorma valnederlagen efter presidentvalet på.

Klaus Kinkel har offrat sitt partis självständighet för koalitionen väl. Nu offerar troligen Helmut Kohl det numera betydelselösa FDP och går in i en stor koalition med socialdemokraterna.

Den tyska erfarenheten visar att det krävs sinne för den liberala ideologi som byggts upp av väljarstödet för att hävda en liberal politik. Överdrivet taktiska hänsyn har fått FDP att förlora sin främsta tillgång, den liberala profilen, och därmed sina liberala väljare.

30 juni
1994